

Hudba a válka

Sonické repelenty a hnědé noty

Kniha *Sonic Warfare* britského teoretika a hudebníka Stevea Goodmana zkoumá potenciál využití zvuků pro válečné potřeby.

KAREL VESELÝ

„Hudba je zbraň budoucnosti,“ prohlásil v sedmdesátých letech Fela Kuti. Nigerijský jazzman to nejspíše nemyslel tak doslova, nicméně v posledních dvaceti letech jsme byli skutečně svědky použití zvuku pro vojenské nebo policejní účely – izraelská armáda *spouštěla* v Pásmu Gazy zvukové bomby, v Británii byly v některých stanicích metra instalovány vysokofrekvenční sonické repelenty odhánějící náctileté potíživce a proti antiglobalistickým demonstrantům v Pittsburghu vloni v srpnu policie použila tzv. sonický kanón. Kutiho sny o síle hudby, která vyvede porobené národy do náručí svobody, na začátku tisíciletí zmutovaly do podoby nové generace zbraní, jež jsou o to děsivější, že je nelze vidět.

Špatné vibrace

Italští futuristé jsou všeobecně uznáváni za praotce moderní hudby nebo alespoň její teorie. V roce 1913 Russolův manifest *Umění hluku* sebevědomě vyhlásoval: „Jsme přesvědčeni, že výběrem, koordinací a ovládním hluků obohatíme lidstvo o nové, netušené zdroje potěšení.“ Díky nim sestoupila hudba z nebeských sfér čistých idejí zpět na zem a stala se součástí chaosu moderního světa se vším, co k tomu patří. Luigi Russolo ovšem stejně nadšeně píše i o využití hluku ve válce: „V moderním válečnictví, mechanickém a kovovém, je důležitost zraku skoro nulová. Význam hluku je však nedozírný... Z hluků můžou být rozeznávány různé velikosti granátů a šrapnelů. Hluk nám umožňuje rozeznat pochodující jednotku v nejhlubší temnotě a dokonce i prozradit počet mužů v ní.“ Odtud už je jen krůček k využití hluku jako zdroje neklidu nebo hrůzy a využití špatných vibrací k rozložení nepřítele.

Kniha *Sonic Warfare* nechce být přehlídkou vojenských kuriozit nebo kritikou využití zvuku pro válečné potřeby, Steve Goodman napsal akademickou studii, v níž termín „sonické válečnictví“ používá v širším kontextu současné kultury. Více než skutečné zbraně ho zajímá způsob přemýšlení o zvucích a rytmech v dějinách filosofie. Goodman vračí do hry myšlenky Gastona Bachelarda, Paula

Virilia, Jacquese Attalioho nebo Henriho Lefevra, aby položil základy „ontologie vibrační síly“, tedy teorie, která bude vysvětlovat působení umělých civilizačních rytmů na psychologii člověka. Její součástí má být i audiovirologie, která má zkoumat fenomén audiovirů či sluchových červíků, které využívá reklama nebo pop.

Hnědá nota

Goodman přednáší současnou kulturní teorii na University of East London, zároveň ale působí pod jménem Kode9 jako dubstepový producent a šéf agilního labelu Hyperdub. Je to neobvyklé dvojí napojení do problému – Goodman o sonických „zbraních“ teoretizuje z pozice filosofa a zároveň je sám vyrábí a vypouští do světa. Sonické válečnictví se nám přesouvá z prostoru konvenční války do kulturního prostředí, v němž vedou boj o akceptaci jednotlivé společenské skupiny. Dubstepová komunita, kterou Goodman alias Kode9 pomáhal vytvářet, je součástí kontinua hudebních subkultur, jejichž aktivity popsal v roce 1996 Simon Reynolds v článku *Wargasm* následovně: „Populární avantgarda jako hip hop z východního pobřeží, hardstep jungle a terrorcore gabba se chovají jako zrcadlo reality pozdního kapitalismu, odloupávají líbivou fasádu volného trhu a odhalují válku všech proti všem: paranoidní vize loupeživých baronů, pirátských korporací, tajných operací a piklů.“ Klubová kultura tzv. *hardcore continuum* vede válku vlastními prostředky – infrastruktury pirátských rádií, ilegální taneční večírky nebo kultura mixtapes jsou součástí taktik odporu, jež mají primárně zvukovou podobu.

Sonic Warfare sleduje sonické kulturní války hlavně v kontextu tzv. afrofuturistické tradice černošské hudby od jazzu až po dubstep. Tento druh boje ale vyznávají i další současné hlukové odnože, jako třeba drone metal, jenž se také vyžívá ve fyzičnosti své hudby – je to zvuk, který je nejen slyšet, ale také cítit. Basové linky dubstepu masírující vnitřnosti nebo dlouhé tóny drone metalu jsou sonické zbraně v malém a možný předvoj budoucích válek. Goodman připomíná Attalioho tezi,

že „posloucháním hudby je možné předvídat budoucnost společnosti“. Bájná metalová „hnědá nota“, při které se uvolní svěrače všech posluchačů, možná brzy přestane být jen mýtem. Je jen otázkou času, až armády začnou vyvíjet zbraně produkující frekvence, které už nejsou lidským uchem slyšitelné (Goodman mluví o nezvuku – unsound), ale jsou schopné poškodit vnitřní orgány.

Skřípající stroj civilizace

Sonické válečnictví slouží Goodmanovi jako metafora neviditelných procesů, které hýbou společností pozdního kapitalismu. Na jednom místě například využívá teorii urbanisty Mike Davise, který v knize *Ecology of Fear* (Ekologie strachu) popisuje akustická prostředí velkoměst, v nichž se „nová kartografie nebezpečí převlékla v prostředky dohlížitelské a kontroly“. Urbanita vytvořila svět, v němž „hluk velkoměsta přispívá k vytvoření k zvukového prostředí strachu“. Neboli: vrzající mašina civilizace produkuje u svých pasažérů silné neurozy. V posledních kapitolách Goodman oslavuje velkoměstské hudební komunity ve favelách, ghettech a slumech, jež dokázaly tyto „špatné vibrace kapitálu“ proměnit v nejpозорuhodnější hudbu současnosti – brazilský funk, londýnský grime nebo kwaito.

Od procesuaální filosofie A. N. Whiteheada až k divokým rytmům baile funku, Steve Goodman suverénně balancuje mezi „tvrdou“ filosofií a hudební praxí. Na jedné straně si zachovává akademicky odměřený jazyk – to v okamžicích, kdy probírá filosofické koncepty rytmů a zvuků –, o chvíli později ale převládne vliv jeho učitele, teoretika afrofuturismu Kodwo Eshuna a Goodman chrlí fantastické koncepce a novotvary. Kdybychom měli jeho knihu hodnotit jako DJský mix, tak prostřední část by se dala popsat jako velmi experimentální, až abstraktní. Ale žádný strach, v závěru zase všechno zapadne do sebe.

Autor je hudební publicista.

Steve Goodman: *Sonic Warfare, Sound, Affect, and the Ecology of Fear*. The MIT Press, London 2010, 270 stran.

Steve Goodman alias Kode9 (vlevo). Foto elasticartists.net